

In het spoor van Michel de Ghelderode

De „poesje” van Wannes van de Velde

Na enkele try-outs is de „poesje” van Wannes van de Velde voorgoed op gang gekomen. Zoals voor iedereen die in dit land in deze tijden met poppenspel teater probeert te maken is alle begin moeilijk. Meer nog, vele poppenspelers blijven in een tamelijk klein circuit ronddraaien. Dikwijls hebben ze niets laten zien dat een groter circuit zou verantwoorden maar vaak ook worden ze door het „serieuze” teaterpubliek ten onrechte niet ernstig genomen. Of Wannes van de Velde dat ook zal overkomen lijkt ons niet zo waarschijnlijk. Want hij heeft zowel als zanger-chansonnier zullen sommigen ons verbeteren! als in zijn teaterwerk voor de Studio Herman Teirlinck, de KNS het Kollektief van de Internationale Nieuwe Scène en andere ensembles al een indrukwekkende staat van dienst. In zijn „poesje” kan Wannes van de

Velde eigenlijk nog meer talent aanwenden dan in zijn optredens als zanger en zijn bijdragen tot allerlei teaterproducties: de schilder *Wim* van de Velde kan hier weer aan het werk in decors, waaruit een voorliefde voor het Duitse expressionisme spreekt: de zanger de tonelist, de acteur en de muzikant de auteur Wannes van de Velde kunnen hier ook optreden. Bovendien kan hij aan zijn universeel gedachtengoed een typisch Antwerpse uitdrukking geven: regelrecht uit het Repenstraatje om zo te zeggen.

Daar wilden we graag met Wannes van de Velde over praten: vooral eer hij begint met een toernee die hem hopelijk (en welverdiend) op een ruim parkoers zal brengen. In de kleine zaal van de Stadsschouwburg in Antwerpen vonden de proefvoorstellingen plaats. Sommige recensenten hebben niet be-

gripen dat Wannes van de Velde en zijn maats ook een stuk van Michel de Ghelderode speelden naast inderdaad een van Wannes. Dat gebrek aan kennis heeft hen niet belet nogal zuur op deze „poesje” te reageren. Zelfs het schouwburgpersoneel gaf in niet al te diskreet gedebiteerde commentaren uiting aan een manifest onbegrip, hebben we kunnen vaststellen. Maar in het zaaltje tijdens de voorstelling, was de stemming best, hoewel niet zo uitgelaten als nodig bij een poppenspelvoortelling van die aard. In de poesjestijl wordt nogal eens een loopje genomen met de bedrijvigheid in de „grote” theaters, met een knipoogje naar het publiek uiteraard. Decorwisselingen gebeuren nogal abrupt en zelden zonder

Angelo, de Siciliaan (l.), en de dromerige Antwerpse dichter Georges in het sterk expressionistische decor

verbale of visuele grappen Voor het geijkte teaterpubliek is dat wel even wennen. of jeugdherinneringen ophalen aan de poesje van weleer (en dat zal voor velen haast onmogelijk zijn omdat de "poesje" bijna op non-aktief is gesteld of omdat ze poppenteatrs in Antwerpen als banale zoniet triviale toestanden ervaren of hebben horen zeggen dat dat zo is).

Wannes van de Velde blijkt een polyvalent man te zijn een beleefde manier om te zeggen, dat je met vanalles bezig bent —. De meeste mensen kennen je als zanger van het volkse lied. Weinigen weten dat je ook flamenco-gitarist bent dat er een Wim van de Velde in jou huist, die schilder is.

Van de Velde Was. Plastische kunst slorpt je geweldig op. Ik teken nog wel maar zuiver voor mijn plezier Schilderen is een stiel Dat moet je alle dagen doen Dat komt er nu niet meer van. Ik ben een zondags-tekenaar geworden. Die decors en zo, dat is nog wel wat

Er is ook nog de beeldsnijder

Van de Velde Beeldsnijder allez. Een poesjenellenmaker

De poppen, door Wannes van de Velde gesneden, worden voor de voorstelling door Marc Brigou nagekeken.

Je kunt toch niet ontkennen, dat je er toch een bepaald gevoel moet voor hebben?

Van de Velde In de academie heb ik natuurlijk wel vormen leren "zien" Dat spreekt vanzelf

Wannes van de Velde wil voor ons wel even alles op een rijtje zetten Ik heb als kind nooit speelgoed gewild. Ik heb altijd tekengerief gevraagd Eigenaardig genoeg heb ik nooit typische kindertekeningen gemaakt. Ik heb gewoon geprobeerd een kom te tekenen zoals die daar stond Dus ik had duidelijk aanleg voor grafiek, of noem het plastische kunsten en ik ben dan ook naar de academie gegaan toen ik zestien werd Maar al vlug kreeg ik een hevige belangstelling voor muziek. *Liekes* zingen. Wat mandoline spelen. Enkele grepen leren op de gitaar Wat muziek maken met vrienden. Ik heb dan ooit een flamenco-gitaar horen spelen en dat pakte me zo, dat ik dat ik wilde leren. Ik ben dan privé — dat kon toen niet anders klassieke gitaar gaan studeren en later flamenco-gitaar ik had een Andaloesiër leren kennen, een heel consequente ouderwetse muzikleraar en die heeft mij heel goed flamenco leren spelen Ik heb dat wel goed te pakken. Dat "bloed van de gitano" dat daar moet aankleven dat is flauwekul De regels

voor zang en gitaarspel heb ik heel serieus kunnen leren van die Andaloesiër Dat is nu toch al dertig jaar geleden Ik denk dat die man nu dood is. Ik heb nadien wat Spanjaarden leren kennen en ik ging al eens in Brussel een flamenco-zanger begeleiden. Resultaat ik wordt helemaal aanvaard in die kringen, bij de Andaloesische cultuurverenigingen hier en zo. Dat is zo gebleven Vorige week ben ik nog op een echt, rumoerig Spaans feestje gaan spelen zomaar met de vrienden Je leeft maar een keer als je dan een vreemde taal kunt leren en een andere cultuur leert kennen vind ik dat heel interessant Daarom is voor mij racisme zoiets onvoorstelbaars ! Die uitwisselingen tussen verschillende volkeren hebben grote culturen doen ontstaan. Dat schijnt men vandaag de dag niet meer te weten. "

Je hebt ook jazz gespeeld?

Van de Velde Dat was na de oorlog. Dat was zoiets als de eerste bevrijdingskreet. Dat waren nieuwe dingen voor ons. Bebop, Charlie Parker Dat waren onwaarschijnlijk prachtige revelaties voor ons. Ik heb wat gitaar gespeeld ook altsax, maar ik heb nooit een goeie toon gehad Jack van Poll Cel Overberghe en Butch Peleman vormden toen een knap trio. Ik heb zowat meegedaan maar ik ben nooit een echte jazzfiguur geweest In

L. PEETERS

S.T. Dupont
PEN VAN
DE EDELSMID

D

Collectie vanaf 2.500 F (BTW inb.)
S T DUPONT Kunstlaan 50
1040 BRUSSEL Tel.. (02)511.43.32

TEATER

die tijd ben ik ook volksliederen gaan zingen, omdat het toen nog een braakliggend terrein was, waar je nog heel wat kon doen. Het volkslied had een slechte naam gekregen door de kolleboratie. Maar ik had het volkslied leren kennen op een andere manier, thuis. Mijn ouders zingen allebei. Het woord volkslied heb ik bij mij thuis nooit gehoord. Ze zongen gewoon, dat stond dicht bij het volkslied dan wat je in nationalistische kringen kon horen. Ik had dus ook geen remming tegenover het volkslied. Dat zingen is mijn stiel geworden. Intussen heb ik natuurlijk allerlei baantjes gehad om aan de kost te komen: etalagist, letterschilder, tekenaar voor de TV (bij Harry Kümel)... Ik heb altijd vanalles gedaan, omdat ik gewaar word dat ik mij daar nog het best mee voel. In deze tijd word je bijna in een specialisatie gedrongen. Dat neem ik niet. Er gebeuren zoveel waanzinnige dingen om ons heen in naam van het land, van bondgenootschappen, dat je je van al die dingen afkeert en dat je individualistischer wordt. Dat kan ook een verklaring zijn voor die eigengereide manier waarop ik met zoveel dingen bezig ben. Natuurlijk, ik heb mij helemaal in de sfeer van het volkslied kunnen inwerken en het poesje-spel heeft daar wel veel mee te maken. Dus van een bruuske overgang kun je niet spreken. Het zit in hetzelfde klimaat.

— *Jouw kontakt met de teaterwereld heeft er toch ook veel mee te maken, dachten we.*

— *Van de Velde*. Natuurlijk! Door bijvoorbeeld aan *Mistero Buffo* mee te doen (*Redaktie De bekende produktie van de Internationale Nieuwe Scène*) Dat was ook een gelegenheid om te ervaren hoe *Europees* en niet typisch Italiaans dat soort teater is. Die mentaliteit, die optie zo dacht ik, liggen eigenlijk dicht bij de „poesje”. Onze „poesje” komt waarschijnlijk uit Italië, he! Je vindt dezelfde stangpoppen als hier in Sicilië. Die „grote” stangpoppen worden ook in Pas de Calais, Roubaix — Noord-Frankrijk dus — gebruikt. Onnodig te zeggen, dat je die in Brussel, bij Toone, en in Luik ook terugvindt. Dat zijn echte *Europese* fenomenen. *Dat is geen Antwerpse folklore. En dat is een belangrijke punt.* De poesje in België heeft een folkloristische betekenis en een folkloristisch karakter. Maar als je begint met een poesjenellenteater, dat uit die traditie komt moet je iets gaan uitbouwen. Je doet dat dan met de lessen die je uit de traditie hebt getrokken. En het „klimaat” is het traditie.

De poesjenellenkelder in Antwerpen en vaak ook het poppentheater voor volwassenen elders worden nogal eens

bekeken als gelegenheden voor een avondje lol trappen, zonder remmingen, met nogal wat vulgariteit, onbestraft dan, want het is toch maar poesjenellenteater”. Allemaal leuke dingen voor de mensen. Maar intussen wordt het genre minder serieus genomen.

— *Van de Velde*. De mensen zullen zich nogal storen, vrees ik, aan onze poesje, als ze dat soort platte lol komen zoeken. Dat zit er zo niet in noch in het stuk van Michel de Ghelderode, *Kristoffel Columbus*, noch in mijn stuk, *Georges gaat naar de zee*. Er komen zo nu en dan wat ik maar „kontemplatieve taferelen” zal noemen in voor „Serieuze dialogen”, op z'n Antwerps gezegd... De eerste persreactie in een Antwerpse krant was dan ook nogal zuur over die passages. Ze hadden kennelijk iets verwacht in de stijl van de Reep, van de enige oude Antwerpse poesje die er nog overblijft. Die is belangrijk qua vorm en qua techniek, natuurlijk, maar we bouwen niet verder aan het genre als we ter plaatse blijven trappelen. Er was een zekere ontgoocheling waar te nemen na de eerste voorstelling. De stille momenten noemde de bewuste recensent „matte” momenten. Hij pikte dat dus niet.

„Mijn decors zijn heel expressionistisch...”

— *Is een dergelijk gebrek aan inzicht nog aanvaardbaar in een land dat Michel de Ghelderode heeft voortgebracht?*

— *Van de Velde*. Ik zou eens willen weten, wie hier Michel de Ghelderode kent!

— *We zijn toch al met zijn tweeën!*

— *Van de Velde*. Goed ik ken die dus, omdat ik veel belangstelling heb voor teater. Ik heb dus zijn *Kristoffel Columbus* op het repertoire, in een gestileerde gewesttaal (*lacht*) heb ik dat vertaald. Ik heb hier en daar wat geschrapt en *De Neus* erin gebracht als uitkijkpost. *Redaktie De Neus is een traditionele Antwerpse poesje-figuur*. Hij zingt af en toe een *lieke*. Hij is zowat het Antwerps element in het stuk. De figuur van de „uitkijk” is wel goed gevonden, want Columbus kijkt zelf nooit uit bij de Ghelderode. De Ghelderode doe ik daar geen schade mee want hij zelf kende heel goed het poesjenellenteater van de Marollen en hij verwerkte die elementen in zijn werk. Michel de Ghelderode keek door het „folklorisme” heen en herkende in dat poesjenellen teater de aloude mytische

Wannes van de Velde (r.): „Het werk met de poesje ligt helemaal in de traditie van de Antwerpse poppenspelers.”

elementen. Hij was dol op poppentheater en hij heeft ervoor geschreven en hij heeft er facetten van gebruikt voor zijn ander teaterwerk.

In Oost-Europa, Tsjechoslovakije, de Sovjetunie, is de cultuur van het poppentheater verder gevorderd dan hier. Of niet?

Van de Velde Het genre wordt er op een verfijnde manier beoefend. Geweldig. Maar je hebt er natuurlijk de staat die zo bemoeiziek is, dat het voor mij helemaal niet te harden zou zijn. In Bohemen is er een grote traditie. Maar die hebben wij ook, al hebben wij het poppentheater in vorige eeuw helemaal in de folklore ondergedompeld. En zo kom je niet verder. Je trappelt ter plaatse.

— Jullie hebben toch ook een pak traditie op de schouders geladen?

— Van de Velde Natuurlijk. Wij zijn vertrokken vanuit een vrij traditionele manier van werken in het poppentheater. Als we zo blijven voortwerken zal er vanzelf verdergebouwd worden. Van vernieuwing is geen sprake. De essentie van het teater kun je niet vernieuwen. Je kunt iets verduidelijken, iets vereenvoudigen, de expressie verdiepen of versterken, maar dat is een ontwikkeling. Dat is geen vernieuwing. We hebben nog wat tijd nodig. *(Zucht)* We zullen wel zien.

— Er is geen sprake van, om jullie hier te vestigen, in Antwerpen?

— Van de Velde . Daar is geen sprake van. Die infrastructuur kunnen wij niet betalen. Wij moeten reizen met

onze voorstellingen. Dat vind ik ook heel positief. Ver zullen we niet moeten gaan. Want ik spreek Antwerps natuurlijk en in Maaseik bijvoorbeeld zullen ze er wel niet alles van begrijpen. Hier moeten we natuurlijk ook oppassen met de interpretatie van die lokale elementen. Die hoeven nog niet te wijzen op folklore. Ik denk dat dit genre het best gedijt in een beperkt geografisch gebied. Het zit er eigenlijk aan vastgebakken. Hoewel ge daarin toch ook niet moogt overdrijven. Enfin, het zijn geen dingen, waar ge de wereld mee afreist.

— Is die beperking niet gevaarlijk inteelt, niet meer los raken uit het kringetje?

— Van de Velde Dat ligt aan jezelf aan de manier waarop je het aanpakt. Ik heb dat met mijn liederen nooit meegemaakt. Die vertonen geen tekenen van zelfgenoegzaamheid van inteelt — zoals jij dat noemt — Je zult ook merken, dat in mijn stuk voor onze poesje altijd over „de stad” gesproken wordt, niet over „Antwerpen”.

— In de decors kies je duidelijk voor een expressionistische stijl.

— Van de Velde Luister de manier waarop met poesjennellen gespeeld wordt is expressionistisch. Een poesjennel moet niet op een mens lijken maar moet een expressie teweegbrengen. Het is zoals een tekening of een masker. Het hoeft niet realistisch te zijn. Er is bijvoorbeeld bij de schilder Fred Bervoets een hernieuwde interesse voor het expressionisme. Het is een algemeen verschijnsel. Het gaat nu niet om het expressionisme van de jaren dertig, maar om het expressionisme als middel als klimaat. Ook teaters oriënteren zich daarop, het BKT bijvoorbeeld dat was te merken aan *Pantagleize (de Ghelderode)*. Dat het decor bij ons sterk expressionistisch getint is, komt door mijn persoonlijke voorkeur voor Kirchner, Beckmann en Nolde. Ik ben nogal intens bezig met die vormenwereld.

— „Georges gaat naar de zee” jouw stuk, waarover gaat dat?

— Van de Velde Georges is een dichter, een twijfelende ziel, een dromer die de stad als iets beklemmends ervaart. Dat gevoel is vrij vaag, maar toch drukkend. Hij voelt zich het best als hij alleen kan zijn. Hij ontmoet een cynische maquereau-achtige figuur die hem ertoe aanzet, om eens ergens anders te gaan kijken. „Ga eens naar de zee” zegt hij. Georges laat zich dat aanpraten, hoewel hij bang is van het station met al dat volk. Hij is ietwat wereldvreemd. Hij gaat naar zee en ontmoet er een wandelaar, een kustbe-

Ga mee uit eten, begin met een "Culinaire" wereldreis

„Culinaire Magazine” steekt in 'n ander kleedje. Nog steeds over culinaire genoegens, dat wel, maar dikker, met nog meer gastronomische informatie.

In Culinaire Magazine dwaalt u voortaan van land tot land en leert u de eeuwenoude en nieuwe keukentradities kennen, daarbij zult u merken dat elk land zijn eigen stempel heeft gedrukt op de kookkunst, het leven, eten, drinken en... genieten. Telkens opnieuw wordt u ingewijd in deze kunst van het „savoir vivre”.

Met onderstaande antwoordbon kunt u voortaan meegenieten van deze Culinaire genoegens.

Culinaire Magazine is een uitgave van de International Gastronomic Association waaraan de gerenommeerde oenologen en gastronomen van dit land hun medewerking verlenen.

JA, Ik maak gebruik van uw aanbod en bestel hierbij een abonnement op Culinaire Magazine.
6 nummers voor 495 fr.

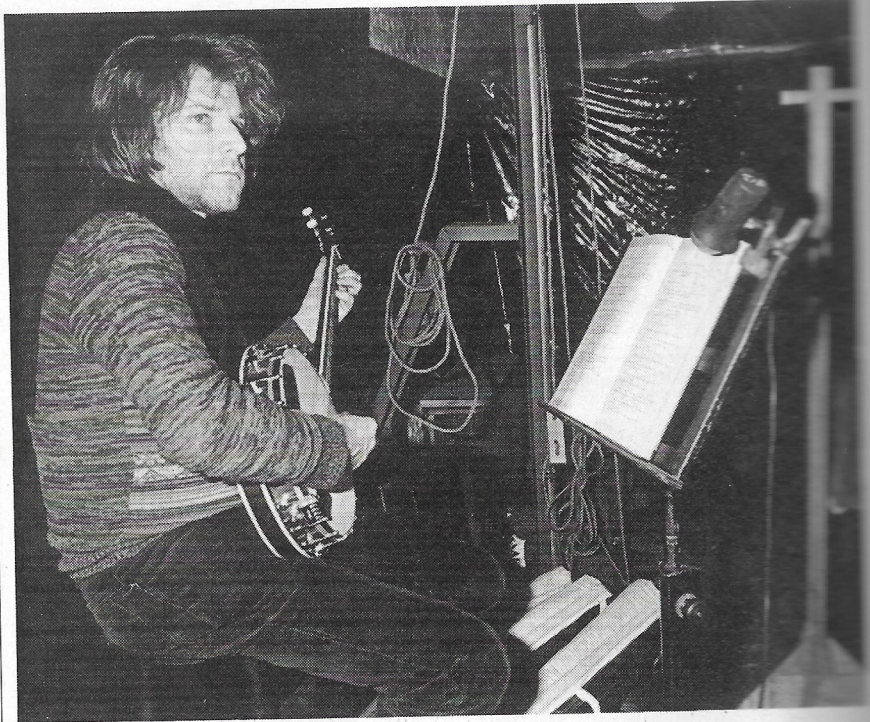
Naam _____

Straat _____ nr. _____

Postnr. _____

Gemeente _____

Terug te sturen naar: Roularta,
Culinaire Abonnementenservice
Meiboomlaan 33, 8800 Roeselare.
Betaal nu niet. Wacht op ons bericht.

Voor van de Velde is het poppenspel in zekere zin een voortzetting van het werk van Michel de Ghelderode.

woner, die de zee maar vervelend vindt. Er is ook een visser, die de zee zo goed kent, dat hij ze eigenlijk niet meer ziet. „De zee is een ouwe zatlap,” zegt hij. „die nooit luistert naar wat een mens te vertellen heeft.” Georges gaat met de visser mee op zee. Ze varen 's nachts uit. „Waarom”, vraagt Georges. „Omdat ik zonder het licht van de vuurtoren niet kan varen”, antwoordt de visser. Georges merkt nog een ander licht: „het licht van de sandwichbar”, zegt hij. Dat is dus weer een facet van de stad die hij wilde ontvluchten.

Hij ontdekt, dat de zee hem niet kan helpen. Hij zegt die visser: „Vaar nu maar met de wind vanachter naar de Statiestraat!” Dat doen ze dan ook. Daar komen ze de Neus tegen. Die zoals Georges een gedicht voordraagt over de stad. Hij wordt onderbroken door die cynische figuur. Maar de Neus reageert anders dan de tere Georges. Georges laat zich toch niet meer voor het lapje houden. Samen trekken ze naar de sandwichbar. Het stuk wordt voortdurend onderbroken en wordt ook ingeleid door duivels. De proloog vertelt, hoe een duivel naar de mensen wil, maar de andere duivel wil dat niet; hij is bang voor de mensen. In de hel zijn er geen mensen; dat is een uitvindsel van Rome, wordt er gezegd. Ze komen tot de slotsom, dat Georges wel een interessant type is. „Interessant!” is ook het stopwoord van de duivel, die Georges volgt... Dat is dus heel beknopt zo ongeveer wat er te beleven valt.”

Het is duidelijk, dat Wannes van de Velde alweer een parafrase heeft gevonden op de hang naar de stad, wel hoogstwaarschijnlijk naar „het stad”, zoals gewoonlijk met nogal wat gefilozofeer over „de mensen”. Het is merkwaardig, hoe goed het poesje-misje hierin funktioneert met al zijn grullen en grappen, waarin de poëzie in dit geval nooit meer dan twee passen achter de personages aan loopt. In „Christophe Colomb” verwerkt Van de Velde zonder moeite Antwerpse elementen en Sinjoren-humor, dankzij de Neus in het kraaiennest... Toch is de poesje-productie van Wannes van de Velde niet partikularistisch, niet Antwerps alleen, evenmin trouwens als zijn liederen: zijn platen worden overal vlot verkocht, waar Nederlands gesproken wordt, en dankzij enkele Franse teksten misschien wel verder dan het Nederlands taalgebied. Wannes van de Velde vertolkt ook al de rollen, behalve die van ministers en dergelijke, daarvoor spreekt Marc Brigou, die goed Brussel kent...

De voorstelling, die wij gezien hebben, was misschien nog niet af. Maar ze houdt heel veel beloften in. En we weten, dat er hard zal gewerkt worden om die waar te maken. Er is een nieuwe periode aangebroken in het zeer heterogene werk van Wannes van de Velde. Er is, voor wie kijken en luisteren kan, een grote eenheid in die verscheidenheid. Dat zal ook het boeiende element in de poesje-tijd van Wannes zijn. Ook late bekeerlingen zijn welkom. Een wenk voor wie Wannes na al die jaren nog niet kon begrijpen en waarderen.

JOHAN DE ROEY